

владѣтели силно държеха за своитѣ прищевки и капризи, за една неограничена, престѣпна, разбойническа свобода надъ раята. За тѣхъ българитѣ бѣха само единъ работенъ добитѣкъ, стока, която се дои — рая. Презъ петстотинъ годишно владичество, тѣ никога не се опитаха сериозно да подпомогнатъ българитѣ, да имъ спечелятъ сърцата и да влѣятъ силитѣ имъ въ държавния организъмъ. Отъ това нито турцизма, нито мюсулманството нѣмаше да изгубятъ.

Отъ дветѣ страни на Струма едва очертани пѣтеки, следи отъ диви кози и сърни, се спускаха къмъ царския друмъ. Тѣ лжкатушеха подъ дебели сѣнки на вѣчни букови, брѣзови и джбови гори. Изрѣдко тукъ човѣшки кракъ, човѣшки гласъ смущаваше сѣнчестигѣ простори. Ловци не безпокоеха изобилния дивечъ, или пойнитѣ птици. Подъ тия дебели сѣнки, далече укрити отъ окоето на турчина, българскитѣ хайдушки чети безопасно се прибираха следъ славно извършени подвизи. Тукъ преживѣ десетки години и добрия, смѣлия Дѣдо Илю войвода. Подъ тия сѣнки сж ечили волнитѣ хайдушки пѣсни, които сж кърмили и отглеждали духътъ на свободата.

Между стари гигантски буки лудо скачаше потокъ, яростенъ, запѣненъ: гонѣше своя вѣченъ пѣтъ. Отъ близки снѣжни висини се спускаше къмъ тиха Струма. Тѣсна пѣтека се виеше край него, прескачаше го кога отъ лѣво въ дѣсно, кога отъ дѣсно въ лѣво. Нераздѣлни бѣха дори до царския друмъ долу. Здравецъ и сладка папратъ, издѣнки крехки, прѣсни ластари се излеко дигаха и слагаха, гуркаха се, кжпѣха се въ бистритѣ води. Пойни птички се гущеха въ ширноплещи клонове, почиваха на хладъ въ гжсти шумаци и лѣеха сладки пѣсни. Носѣха се трели безконечни. Дигаха се къмъ висинитѣ чаровни химни, дивни хармонии и оглашаваха небесния океанъ. На такова мѣсто не идва ли ни желание да спре слѣнцето срѣдъ небето, да настане вѣченъ день и ние вѣчно да останемъ тамъ, далече отъ страхове, отъ земни грижи, сами вѣчни срѣдъ вѣчната природа?

Сега по пѣтеката надолу край потока страшни турци — башибозукъ — възседнали на добре ухранени коне, под-